

διπλωματική εργασία

Μάρτιος 2013

Σπουδάστρια:
Ειρήνη Ζαβιτσάνου

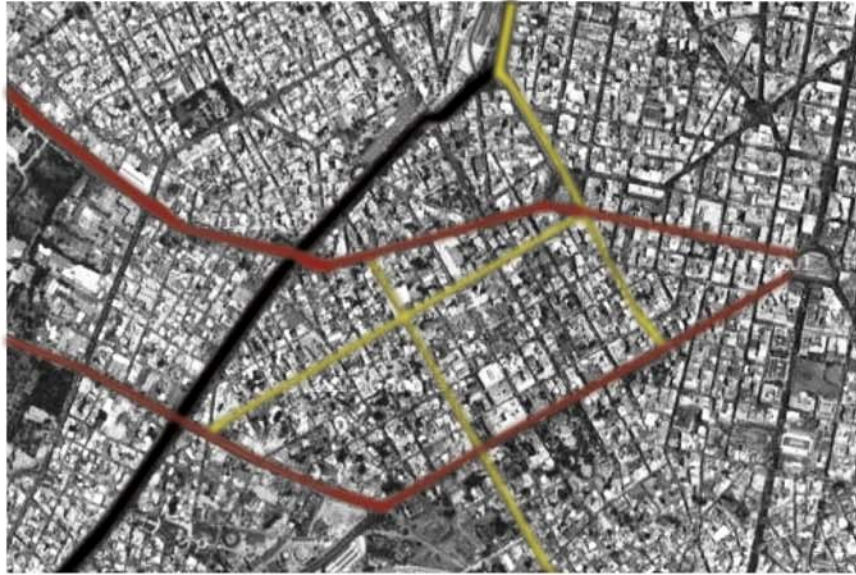
Επιβλέπων Καθηγητής:
Σταύρος Σταυρίδης

Σύμβουλος:
Παναγιώτης Βασιλάτος

κέντρο γειτονιάς στο Μεταξουργείο

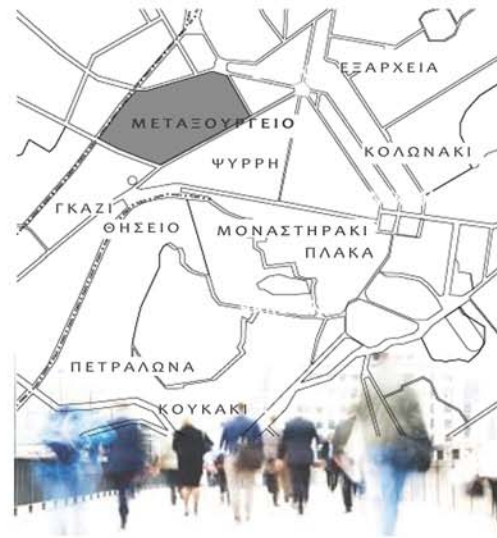
Ανάγνωση τόπου

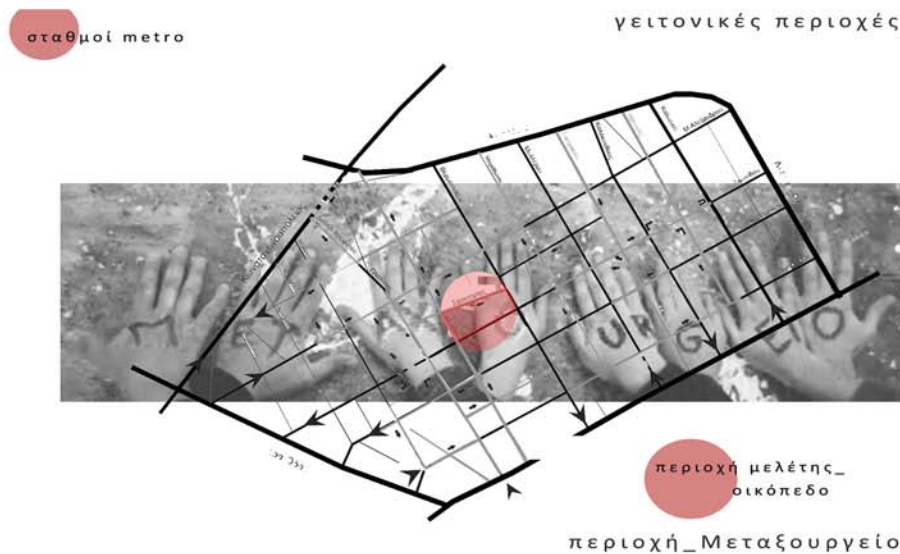
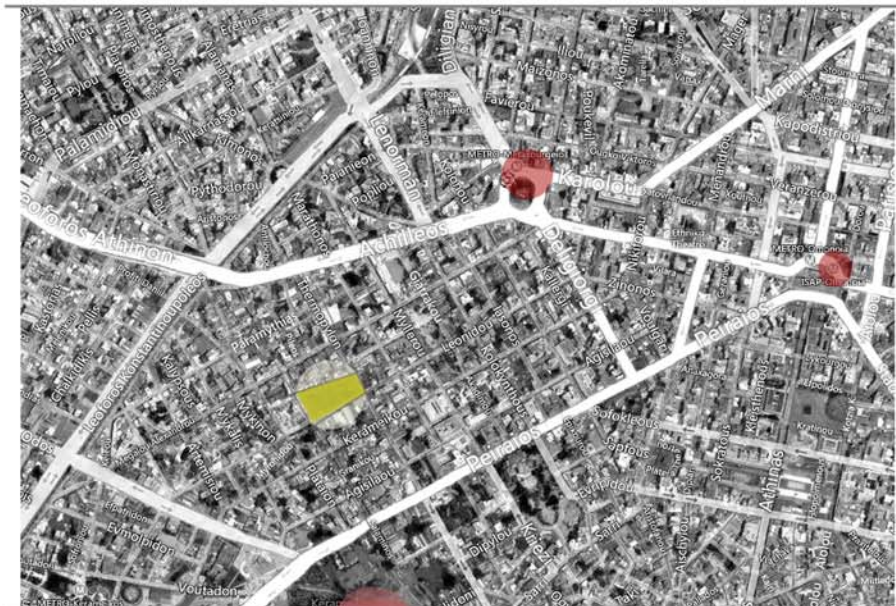
Η περιοχή του Μεταξουργείου βρίσκεται κοντά στο οικονομικό και ιστορικό κέντρο της Αθήνας και συγκεκριμένα στο δυτικό του όριο. Ως όριά της θεωρούνται σήμερα η οδός Πειραιώς, η Ιερά οδός, η οδός Κωνσταντινουπόλεως, η οδός Δηλιγιάννη, η Πλατεία Καραϊσκάκη και τέλος η οδός Δελιγιώργη. Λόγω της κεντρικής θέσης της, η περιοχή του Μεταξουργείου διατρέχεται από σημαντικές οδικές αρτηρίες της πόλης όπως είναι η οδός Λένορμαν και η λεωφόρος Αχιλλέως. Η ονομασία της προέρχεται από το εργοστάσιο μεταξουργίας που λειτούργησε στην περιοχή την περίοδο 1854-1875 (Μπίρης Κ. 2005).

Το Μεταξουργείο κατέχει μια από τις πιο κομβικές θέσεις στο πολεοδομικό κέντρο των Αθηνών. Αποτελεί την είσοδο για τα δυτικά προάστια της Αθήνας και εξυπηρετεί όλες τις βοηθητικές και πιο οχλούσες λειτουργίες του εμπορικού τριγώνου.

σαλαμίνος
σφακτηρίας
θερμοπυλών
λεωνίδου

σημεία πρόσβασης

Ιστορικά στοιχεία

1852

εγκατάσταση του κτιρίου του Μεταξουργείου στην οδό Μυλλέρου_διοίκηση από την Δουρούτης και Σία_παράλληλη εγκατάσταση ελαιοτριβείου, αρτοποιείου, ατμόμυλου και χαλκείου στην πίσω πλευρά του οικοπέδου.

Ο παραγωγικός χάρτης της πρωτεύουσας διαμορφώνεται από το εργοστάσιο Δουρούτη, το Φωταέριο στο Γκάζι, το Ορφανοτροφείο Χατζηκώστα

1889

συνεχίζεται η διείδυση παραγωγικών δραστηριοτήτων στην περιοχή _ μεγάλη αύξηση του πληθυσμού της πρωτεύουσας λόγω της εσωτερικής μετανάστευσης _ αύξηση της αναζήτησης κατοικίας στην περιοχή λόγω της εύρεσης εργασίας

1922

μικρασιατική καταστροφή _ περαιτέρω αύξηση του πληθυσμού λόγω εγκατάστασης προσφύγων. Η οδός Μυλλέρου παραμένει ο κύριος παραγωγικός άξονας. Διαμορφώνεται ο λαϊκός χαρακτήρας της περιοχής από την έντονη παρουσία της εργατικής τάξης.

1930

Διάχυση της παραγωγικής δραστηριότητας στην περιοχή που περικλείεται από τις οδούς Πειραιώς, Θερμοπυλών, Μ. Αλεξάνδρου και Κολοκυνθούς.

**1950-
1970**

Μεταπολεμική περίοδος _ Χόυντα _ ευνοείται η υψηλή δόμηση _ πολυκατοικίες ανεγείρονται κυρίως κατά μήκος των κεντρικών οδικών αξόνων της περιοχής.

1985

Μέσω του νόμου 1515/1985 αποφασίζεται για το δυτικό τμήμα της πόλης η απομάκρυνση των παραγωγικών δραστηριοτήτων και η μετατροπή του σε χώρο πολιτισμού, αναψυχής και τουρισμού.

1998

Με διάταγμα απομακρύνονται οι οχλούσες χρήσεις από το κέντρο και δίνεται έμφαση στη χρήση της κατοικίας

Μέχρι τα τέλη του 19ου αιώνα το Μεταξουργείο είχε διαμορφώσει τον χαρακτήρα του ως μία λαϊκή συνοικία, ενώ σταθερός παρονομαστής στη διάρκεια των χρόνων έχει παραμείνει η κατοίκηση από την εργατική τάξη.

Φανερή είναι η υποβάθμιση που χαρακτηρίζει την περιοχή και αποτυπώνεται στα κενά εγκαταλεημένα κτίρια, στην έλλειψη ενεργών δημόσιων χώρων και στη συγκέντρωση μη αποδεκτών χρήσεων: οίκοι ανοχής, διακίνηση ναρκωτικών, παράνομο εμπόριο.

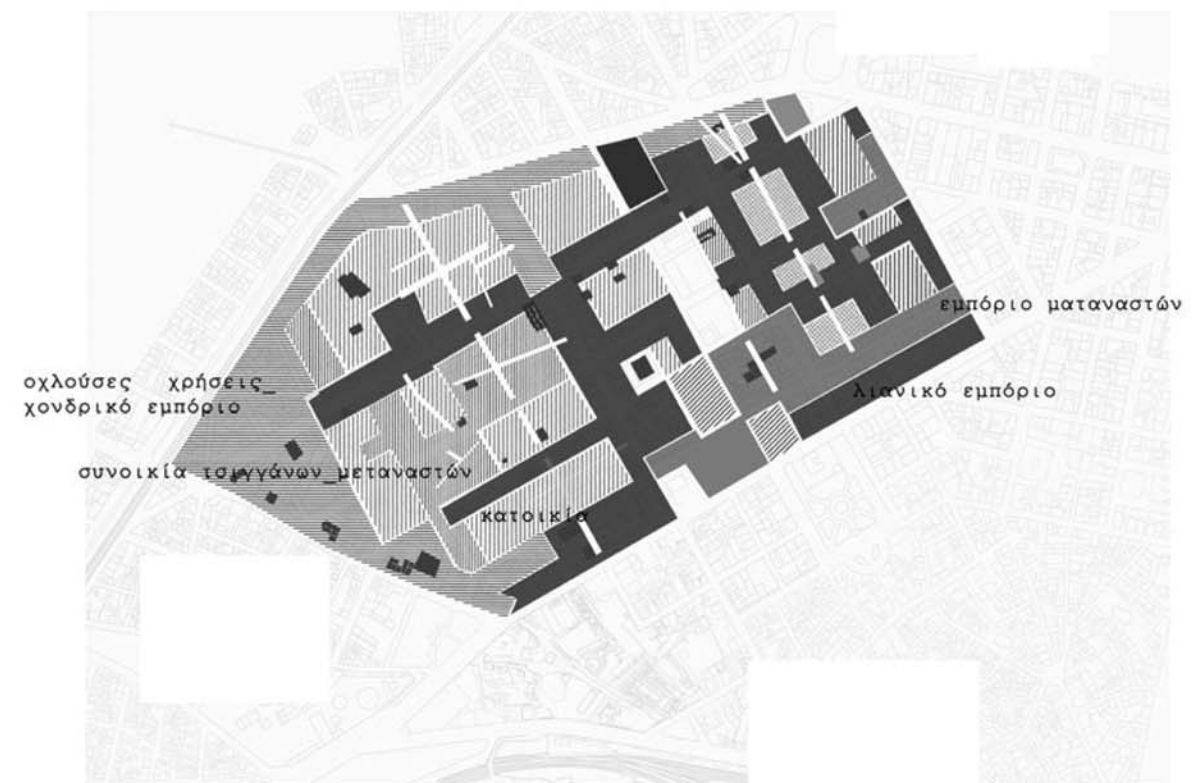

αστικά κενά

Ένα από τα βασικότερα χαρακτηριστικά της περιοχής του Μεταξουργείου είναι το πλούσιο κτιριακό απόθεμα τόσο σε νεοκλασικά κτίρια όσο και βιοτεχνικά-βιομηχανικά, τα περισσότερα από τα οποία είναι σε κατάσταση ερείπωσης λόγω της μη συντήρησής τους, αν και πολλά από αυτά έχουν χαρακτηριστεί διατηρητέα. Είναι επίσης γνωστό ότι η περιοχή χαρακτηρίζεται από αρχαιολογικά ευρήματα μοναδικής ιστορικής σημασίας, το κυριότερο εκ των οποίων είναι το Δημόσιο Σήμα: Ο χώρος ταφής των επιφανών πολιτών κατά την αρχαιότητα, ο οποίος ξεκινάει από την οδό Πειραιώς και φτάνει μέχρι την Ακαδημία Πλάτωνος, μεταξύ των σημερινών οδών Πλαταιών και Σαλαμίνας, σε έμεση γειτνίαση με το οικόπεδο επέμβασης.

υπαίθρια ζωή στην περιοχή το παιχνίδι

Οι τάσεις στην περιοχή καθορίζονται:

Από τις γύρω μετασχηματισμένες περιοχές

Από το γεγονός ότι ανήκει στο ιστορικό κέντρο της Αθήνας

Από το εγκαταλελειμμένο κτιριακό απόθεμα που διαθέτει

Από το χαρακτήρα και την φυσιογνωμία της περιοχής

Από το γεγονός ότι αποτελεί περιοχή κατοικίας σε μια ευρύτερη ζώνη κυρίως εμπορικών και πολιτισμικών χρήσεων

Από την πολιτισμικότητα και την ζωντάνια που εμπνέει

(Παπασπύρου, 2007)

Σήμερα το Μεταξουργείο βρίσκεται σε μια μεταβατική κατάσταση, αφήνοντας πίσω αυτό που αντιπροσώπευε και έχοντας μπει στη διαδικασία του μετασχηματισμού και της ανάπλασης τόσο από πολιτειακή όσο και από ιδιωτική πρωτοβουλία. Αυτό φαίνεται σε κάποιες αποκατάστασεις νεοκλασικών κτιρίων που μετατρέπονται σε κατοικίες, χώρους πολιτισμού, τέχνης και θεάτρου, γεγονός που προκαλεί υποψίες για τα πρώτα στοιχεία εξευγενισμού που αρχίζουν να διαφαίνονται στην περιοχή.

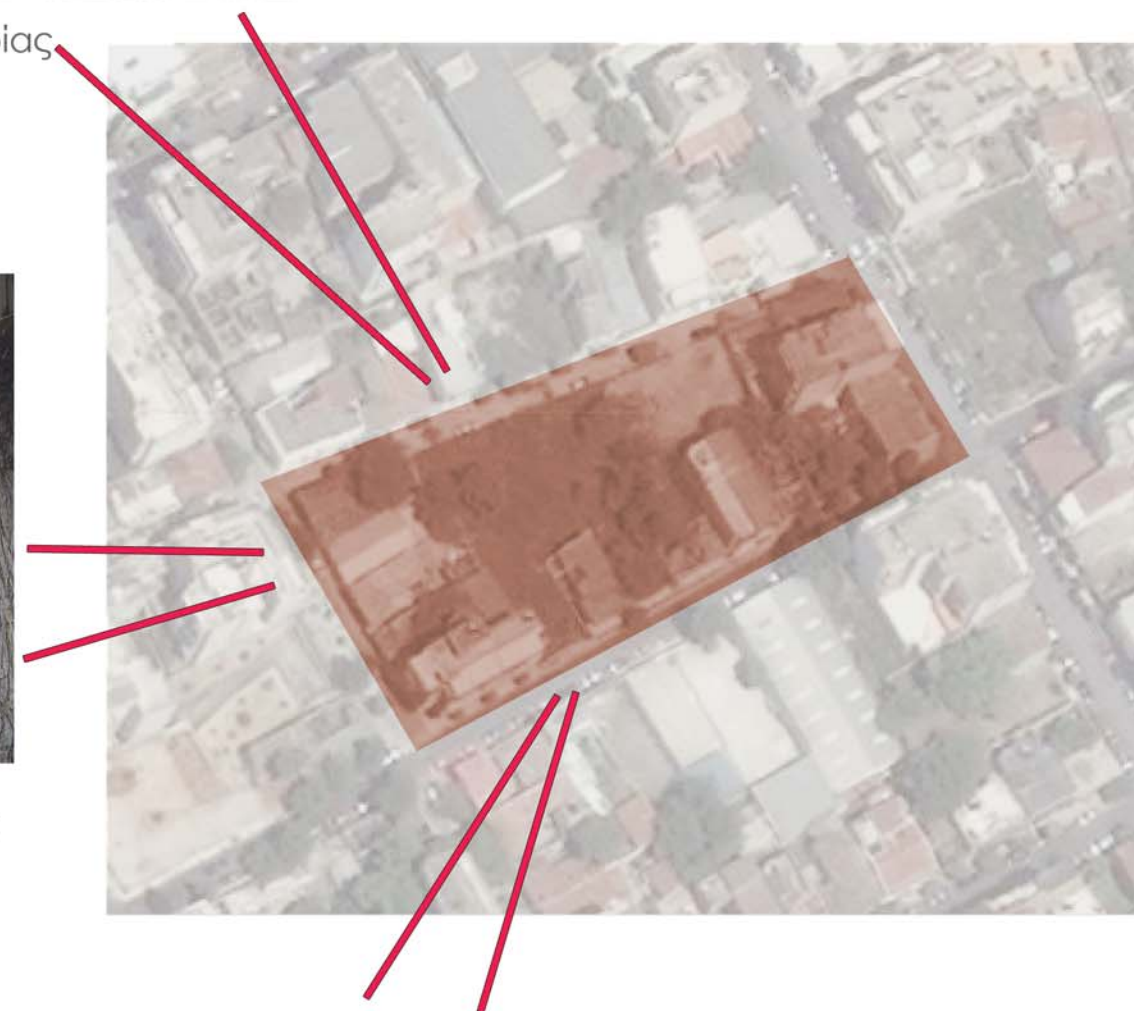
οικόπεδο επέμβασης

οδός σφακτηρίας

οδός σαλαμίνος

οδός λεωνίδου

Λόγοι που οδήγησαν στην επιλογή του οικοπέδου

_κύριοι άξονες ροής κίνησης των πεζών

_μικρή κλίμακα- αίσθηση γειτονιάς

_λανθάνον δυναμικό

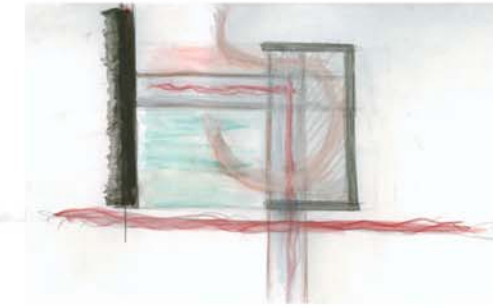

σενάριο λειτουργίας

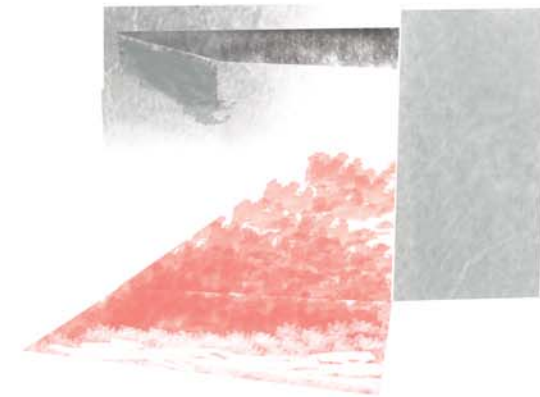
αναζητήθηκε ένα λειτουργικό σενάριο το οποίο ενεργοποιώντας το κενό θα το αποδώσει στη γειτονιά καθιστώντας το χώρο συνάντησης και δημιουργίας.

στόχος η μείωση του χάσματος μεταξύ των χρηστών_διαφορετικών κοινωνικών ομάδων μέσω της απόκτησης εν δυνάμει κοινωνικών χώρων πέραν των εμπορικών.

_άνοιγμα στην πόλη

_πολιτισμός

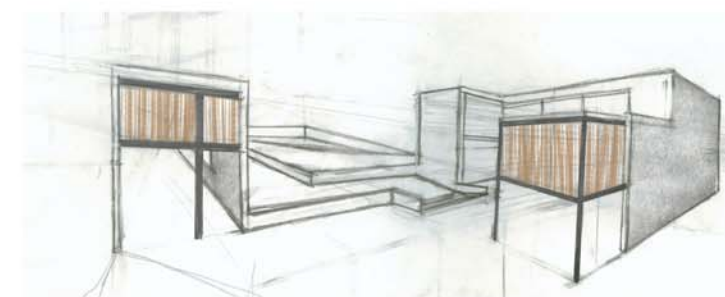
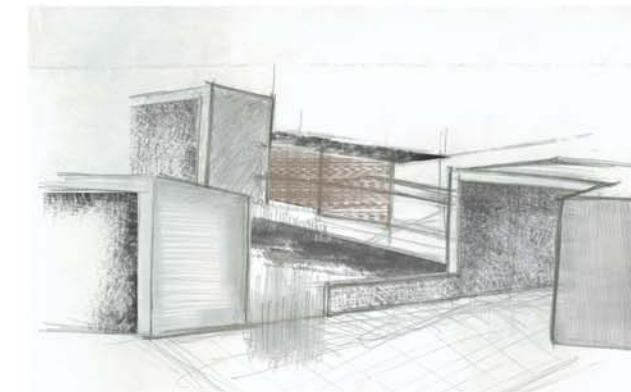

_καθημερινότητα

_κίνηση

_περίπατος

_πολυλειτουργικότητα

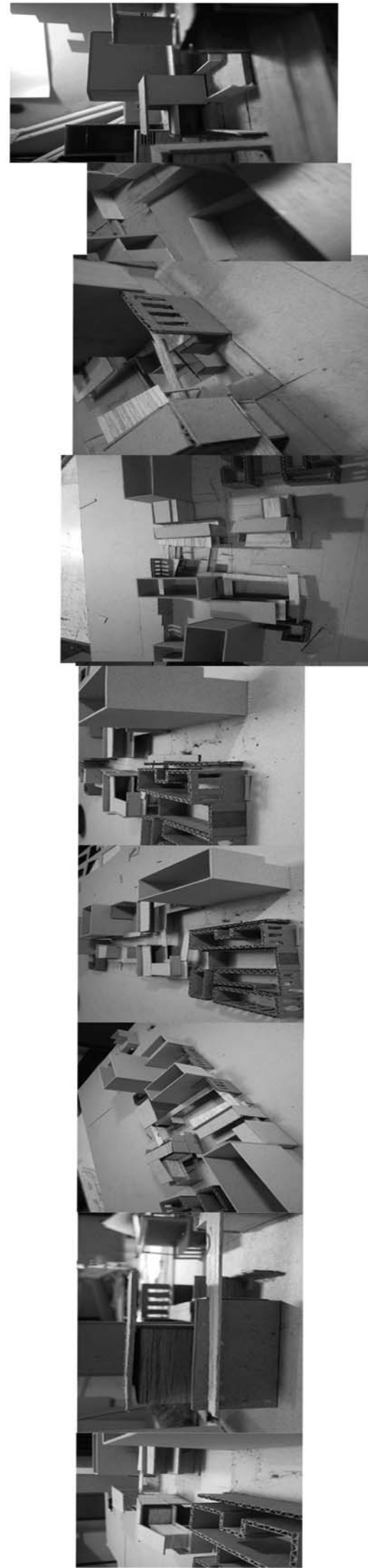
ΒΑΣΙΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ

ΠΟΛΙΤΣΜΟΣ

δημιουργία εργαστηρίων και χώρων για εκθέσεις που δίνουν ζωή όλες τις ώρες της ημέρας.

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ

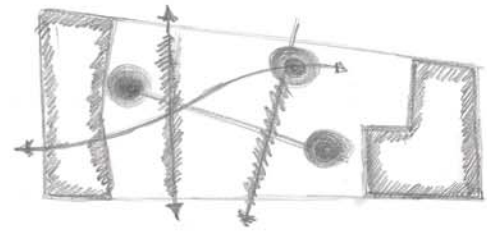
δημιουργία δημόσιων χώρων στάσης_
ενδυνάμωση αίσθησης γειτονιάς_
οικειοποίηση_
αποφυγή δημιουργίας χώρου αποκλειστικά για την τέχνη

Η επιλογή των χρήσεων που εισάγονται στο οικόπεδο επέμβασης έγινε με βάση την επιθυμία να υπάρξει η αποκατάσταση μίας δυναμικής ισορροπίας ανάμεσα στις τάσεις που ήδη διαφαίνονται στην περιοχή του Μεταξουργείου. Έτσι, κρίθηκε απαραίτητο να διτηρηθούν και να ενισχυθούν χρήσεις και πρακτικές που ήδη παρατηρούνται παρά να εισαχθούν νέες δραστηριότητες.

Ο δεύτερος άξονας πάνω στον οποίο στηρίχθηκε η επιλογή των χρήσεων είναι να δημιουργηθεί ένας χώρος τοπικής σημασίας μέσα στην πόλη. Η γειτονιά αποτελεί έναν τόπο μέσα στον αστικό ιστό που προσφέρει μία διαβάθιση ανάμεσα στο ιδιωτικό και το δημόσιο. Η κλίμακα και η αίσθηση της γειτονιάς, στοιχεία πολύ σημαντικά για την οικειοποίηση του χώρου από τους χρήστες καθώς και για την δημιουργία βιωματικής σχέσης, διατηρούνται σε μεγάλο βαθμό στο Μεταξουργείο και σκοπός είναι να τα στοιχεία αυτά να διτηρηθούν και να ενισχυθούν ώστε να δημιουργηθεί ένας χώρος που θα απευθύνεται και θα διαχειρίζεται από τους κατοίκους της περιοχής.

_συνθετικές επιλογές

Αρχικές προθέσεις

Εισχώρηση της πόλης μέσα στο οικοδομικό τετράγωνο _ δημιουργία ανοίγματος προς την Σαλαμίνας και χωροθέτηση της αγοράς ως συνέχειας του παζαριού του πεζόδρομου

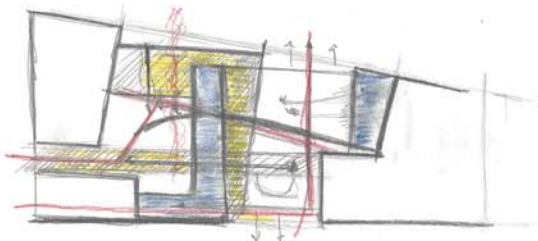
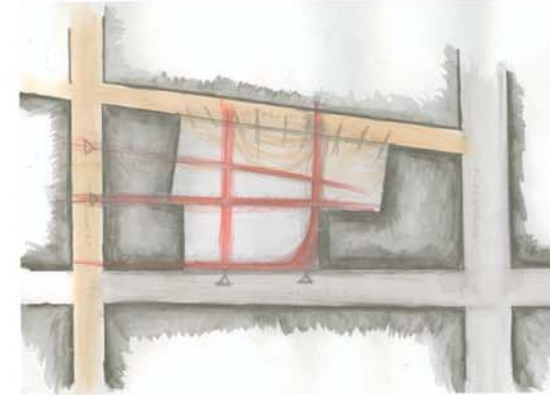
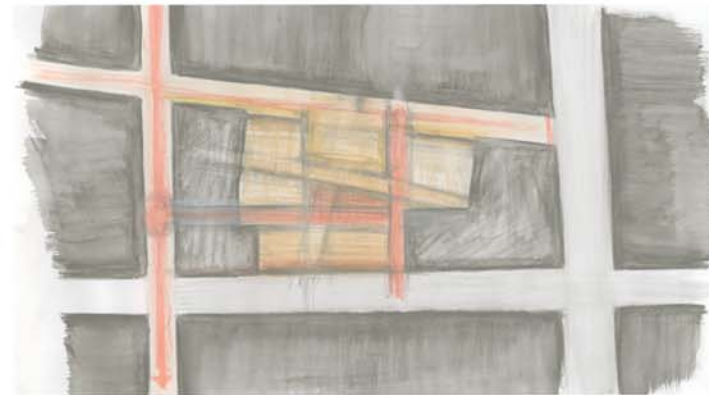
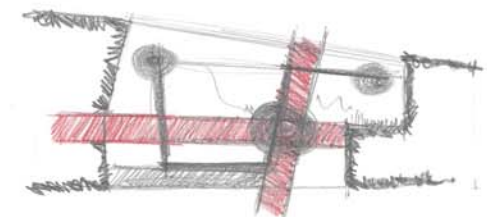
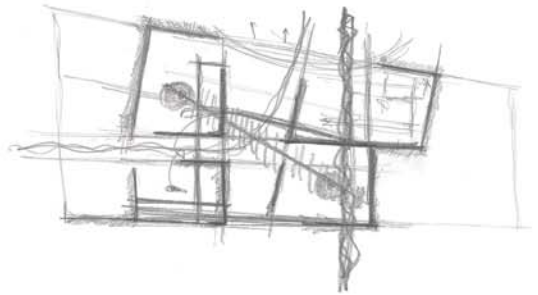
Διατήρηση της κλίμακας της γειτονιάς _ χωρισμός σε ζώνες λειτουργιών _ διάσπαση των κλειστών χώρων σε μικρότερες ενότητες _ δημιουργία δικτύου που ενοποιείται μέσω του ενιαίου κατασκευαστικού συστήματος και του εσωτερικού δρόμου

Διαχείριση των ορίων _ άνοιγμα από το μέτωπο της Σφακτηρίας και δημιουργία του κεντρικού υπαίθριου χώρου που αποδίδεται στην πόλη_ συνέχεια του οικοδομικού τετραγώνου στο μέτωπο της Λεωνίδου μέσω ελαφριάς μεταλλικής κατασκευής που λειτουργεί ως φίλτρο ανάμεσα στο συγκρότημα και τον δρόμο

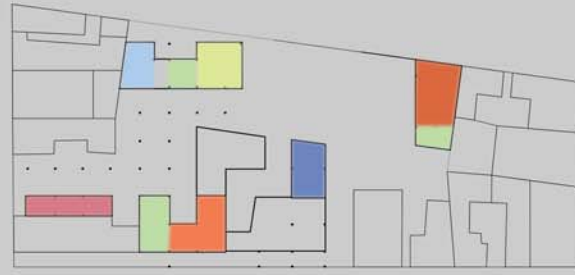
Σύνδεση των πεζοδρόμων_ δημιουργία εσωτερικού διαδρομής που ενοποιεί τους πεζοδρόμους διαπερνώντας τον όγκο του κτιρίου της βιβλιοθήκης.

Σχέση με τα υπάρχοντα κτίσματα_ το καινούριο κρατάει απόσταση από τα διατηρητέα κτίσματα οργανώνοντας τον χώρο γύρω από αυτά_ χρησιμοποιούνται ως συμπαγή στοιχεία που ορίζουν τους δευτερεύοντες υπαίθριους χώρους.

Άνοιγμα του συγκροτήματος στην πόλη _ δημιουργία ανοιχτού δημόσιου χώρου στο μέτωπο της Σφακτηρίας που εξελίσσεται σε ανοιχτή πλατεία υπαίθριων εκδηλώσεων και εφήμερων εγκαταστάσεων_πλατεία, χώρος εκθέσεων, χώρος παραστάσεων.

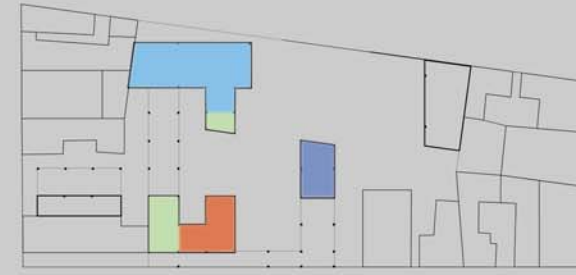

_διάγραμμα λειτουργιών

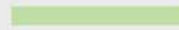

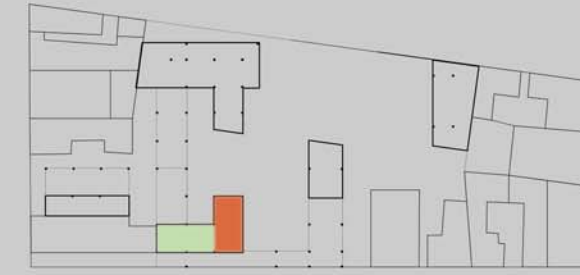
ισόγειο

_γραφείο ενημέρωσης	
_αγορά	
_εργαστήριο ξυλουργικής	
_εργαστήριο υποκριτικής	
_καφενείο	
_βοηθητικοί χώροι	

α' όροφος

_βιβλιοθήκη	
_εργαστήριο κεραμικής	
_καφενείο	
_βοηθητικοί χώροι	

β' όροφος

_εργαστήριο ζωγραφικής	
_βοηθητικοί χώροι	

_κτιριολογικό πρόγραμμα

ΚΤΙΡΙΟ 1

Γραφείο ενημέρωσης.....	21 τ.μ.
Χώρος συγεντρώσεων και βοηθητικοί χώροι.....	68 τ.μ.
Βιβλιοθήκη.....	160 τ.μ.
Χώροι υγιεινής.....	24 τ.μ.

ΚΤΙΡΙΟ 4

Εργαστήριο υποκριτικής.....	90 τ.μ.
Βοηθητικοί χώροι.....	20 τ.μ.
Υπαίθριο αμφιθέατρο.....	70 τ.μ.

ΚΤΙΡΙΟ 2

Εργαστήριο ξυλουργικής.....	75 τ.μ.
Εργαστήριο κεραμικής.....	75 τ.μ.
Εργαστήριο ζωγραφικής.....	50 τ.μ.
Χώροι υγιεινής.....	30 τ.μ.

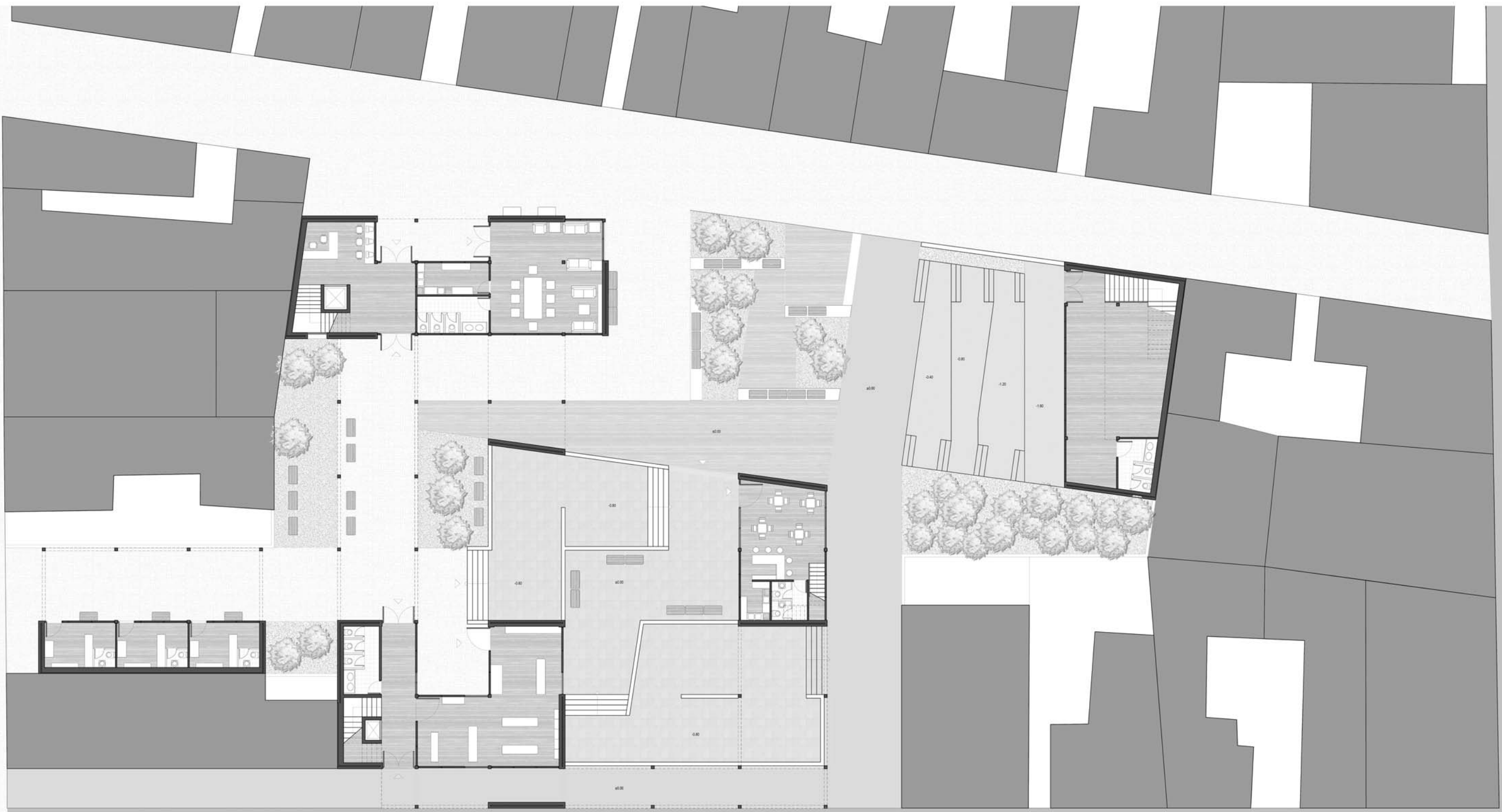
ΑΓΟΡΑ

Καταστήματα που σχετίζονται με την πώληση προϊόντων που παράγονται στα εργαστήρια...55 τ.μ.

ΚΤΙΡΙΟ 3

Καφενείο.....	77 τ.μ.
Βοηθητικοί χώροι και χώροι υγιεινής.....	15 τ.μ.
Υπαίθριος χώρος καφενείου.....	54 τ.μ.

Ανοιχτή πλατεία υπαίθριων εκδηλώσεων και εφήμερων εγκαταστάσεων..... 612 τ.μ.

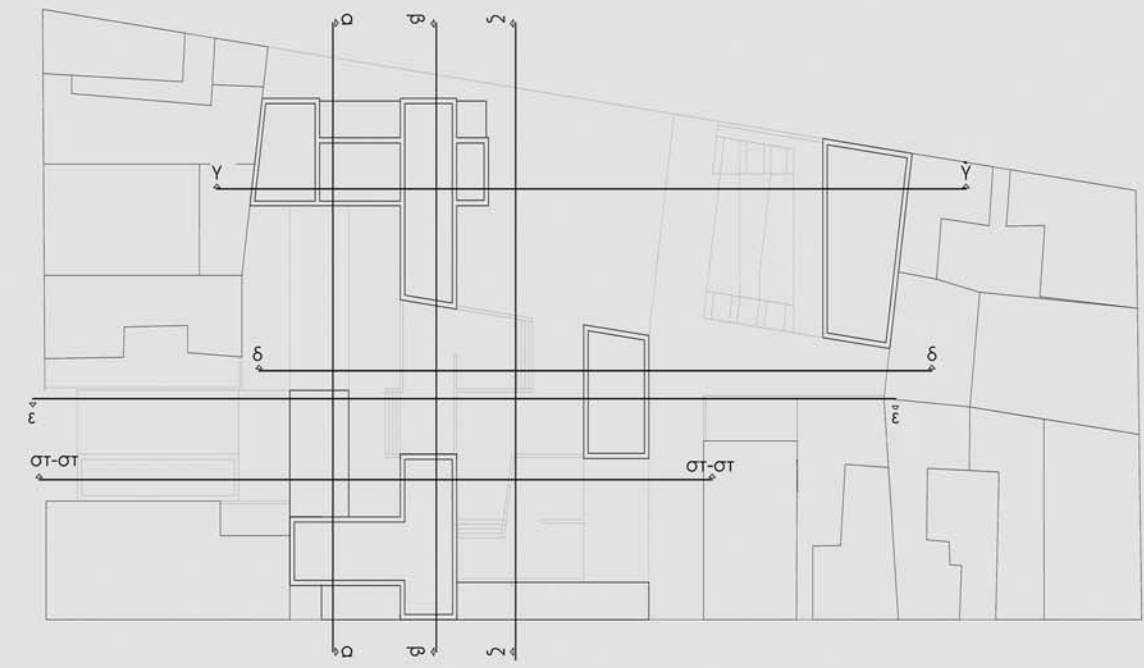
κάτοψη στάθμης ±0.00

κάτοψη στάθμης +3.20

κάτοψη στάθμης +6.40

β-β

Y-Y

8-6

ε-ε

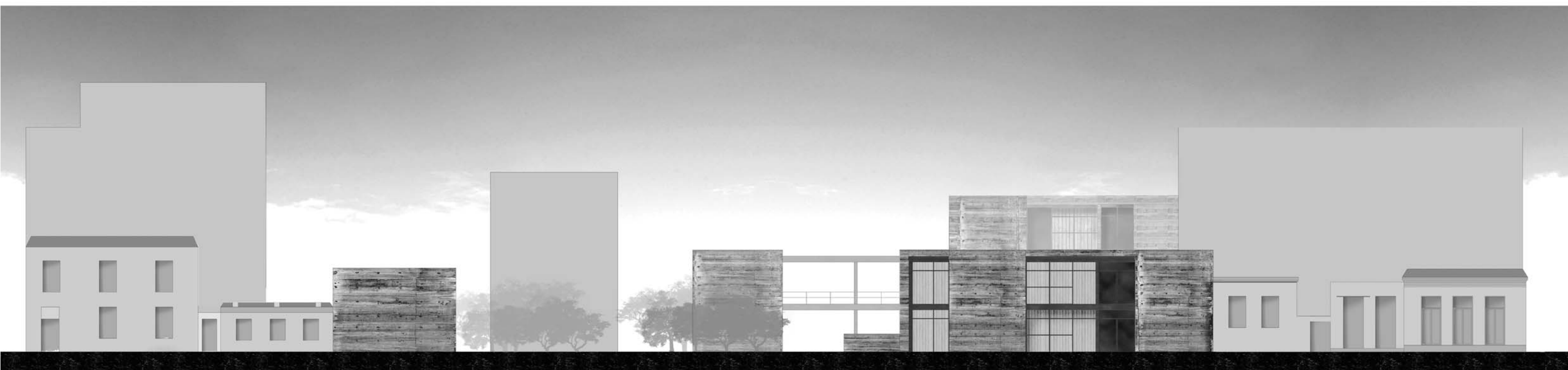

οτ-οτ

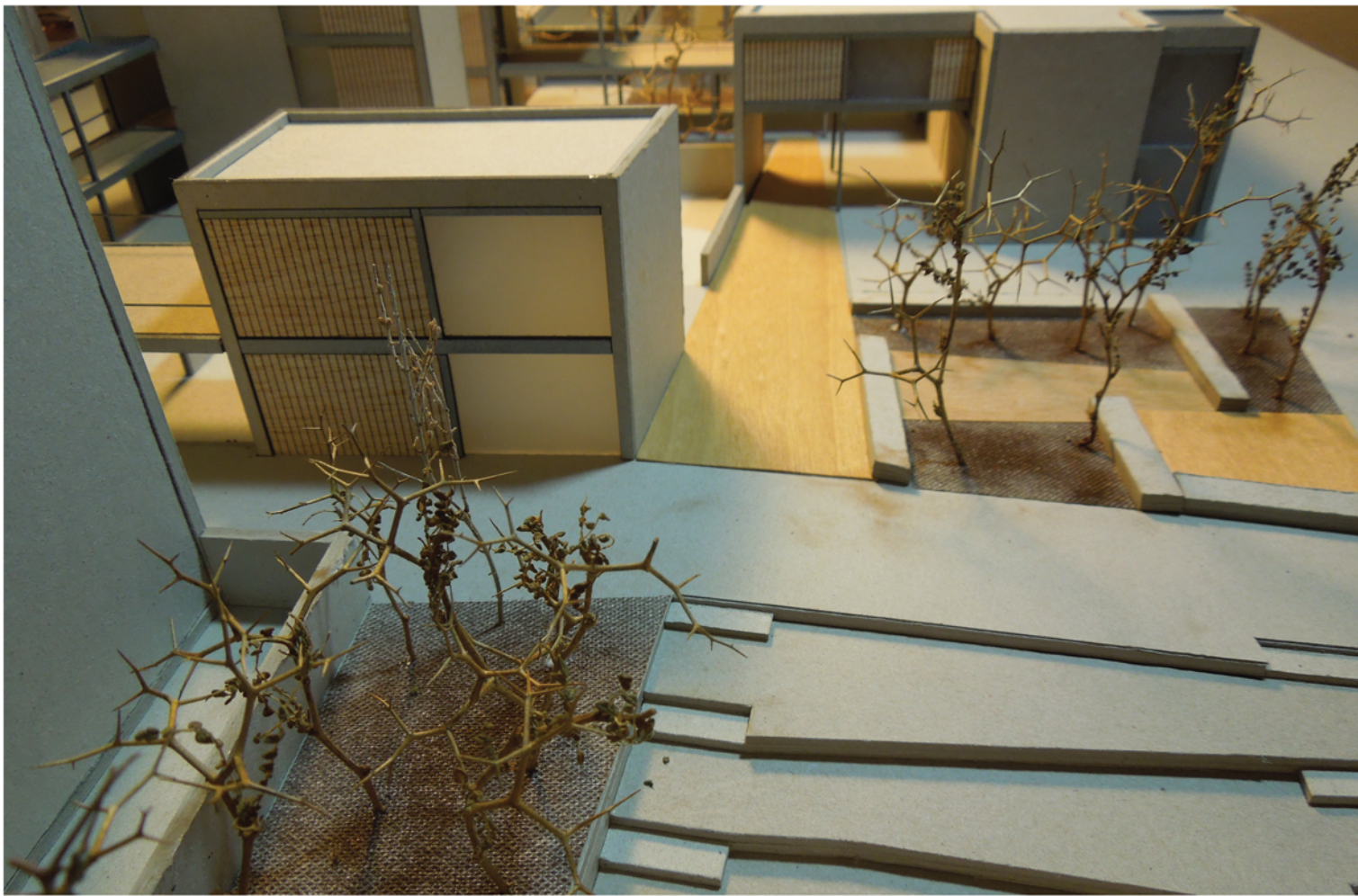

ανάπτυγμα οδού λεωνίδου

ανάπτυγμα οδού σφακτηρίας

Βιβλιογραφία

Αγριαντώνη Χ.-Χατζιωάννου Μ. Χ., *Το Μεταξουργείο της Αθήνας*, Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών - Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Αθήνα, 1995.

Βαταβάλη Φ., *Η οδός Κεραμεικού στο Μεταξουργείο*, Διπλωματική εργασία στο Ε.Μ.Π., 2004.

Παπασπύρου Β., *Μετασχηματισμοί-σχεδιασμοί κεντρικών περιοχών. Το παράδειγμα του Μεταξουργείου*, Σπουδαστική εργασία στη Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Ε.Μ.Π. στο Δ.Π.Μ.Σ. Αρχιτεκτονική και Σχεδιασμός του Χώρου, Κατεύθυνση Πολεοδομία και Χωροταξία, 2007-2008.

Μπίρης Κ. Η., *Αι τοπωνυμίες της πόλεως και των περιχώρων των Αθηνών*, Γενική Διεύθυνση αρχαιοτήτων και αναστηλώσεως, Αθήνα 2005, α' έκδοση 1971.

